Victoria ROCACIUC
ORCID: https//orcid.org/0000-0002-5682-256X

Reprezentări ale interiorului rural și urban în pictura moldovenească din anii 1980

DOI: https://doi.org/10.52603/arta.2025.33-1.15

Rezumat

Reprezentări ale interiorului rural și urban în pictura moldovenească din anii 1980

În anii 1980, pictura moldovenească a reflectat transformările sociale și culturale ale perioadei printr-o redescoperire a identității naționale. Artiștii s-au îndepărtat treptat de realismul socialist, integrând elemente de simbolism, expresionism și stilizare.Interioarele rurale și urbane au devenit subiecte frecvente, surprinzând viața cotidiană și valorile tradiționale. În lucrările unor artiști precum Ion Jumati, Elena Bontea, Dimităr Peicev, Mihai Statnîi, Tudor Zbârnea, Iurie Platon sau Valentina Brâncoveanu, motivele autohtone – țesăturile populare, mobilierul rustic, flori și obiectele casnice – au fost reinterpretate într-un stil personal. Aceste compoziții depășesc funcția documentară, exprimând o conexiune profundă cu trecutul și cultura națională. Pictura devine astfel un mijloc de reafirmare identitară, integrând simboluri tradiționale într-un limbaj artistic modern.

Cuvinte cheie: interior, rustic, urban, tradiție, artă, pictură, stil, național.

Summary

Representations of rural and urban interior in Moldovan painting of the 1980s

In the 1980s, Moldovan painting reflected the social and cultural transformations of the period through a rediscovery of national identity. Artists gradually moved away from socialist realism, incorporating elements of symbolism, expressionism and stylization. Rural and urban interiors became frequent subjects, capturing everyday life and traditional values. In the works of artists such as Ion Jumati, Elena Bontea, Dimităr Peicev, Mihai Statnîi, Tudor Zbârnea, Iurie Platon and Valentina Brâncoveanu, native motifs as folk textiles, rustic furniture, flowers and household objects were reinterpreted in a personal style. These compositions go beyond a documentary function, expressing a deep connection to the past and national culture. Thus, painting becomes a means of identity reaffirmation, integrating traditional symbols into a modern artistic language.

Keywords: interior, rustic, urban, tradition, art, painting, style, national.

Perioada anilor 1980 a fost marcată de transformări semnificative în arta și cultura R.S.S. Moldovenești, reflectând tranziția de la statutul de republică sovietică la independență. Evenimentele politice, precum mișcarea de renaștere națională și luptele pentru autodeterminare, au influențat profund societatea și, implicit, creația artistică.

În acest context, artiștii au reacționat printr-o reevaluare a identității naționale, redescoperind și consolidând simbolurile culturale autohtone. Deși R.S.S. Moldovenească făcea încă parte din Uniunea Sovietică până în 1991, mijlocul și finalul anilor 1980 a marcat începutul unor schimbări majore în procesul artistic [14, pp. 140-141]. Mișcarea de renaștere națională, susținută de politicile „glasnost" și „perestroika", a condus la revendicări privind arta și cultura națională.

Arta acestei perioade a devenit un mijloc de expresie a identității și tradițiilor naționale, opunându-se influențelor sovietice. Tot mai mulți artiști au început să reflecte aceste tensiuni și aspirații în lucrările lor, renunțând treptat la constrângerile impuse de realismul socialist.

Stilurile artistice din R.S.S. Moldovenească au evoluat semnificativ în această perioadă, pe fondul tranziției de la mijloacele și principiile proprii realismului socialist promovat de regimul sovietic la cele marcate de o stilistică mai liberă și autentică, reflectând noile aspirații naționale.

Tendințele dominante ale picturii moldovenești, caracterizate printr-un stil auster și decorativ, evidențiate de critici și în anii 1970, au continuat să se manifeste în anii 1980, îmbogățindu-se cu noi elemente de stilizare și generalizare a detaliilor. Artiștii au început să integreze influențe din expresionism, simbolism și chiar abstract, într-o

încercare de redescoperire și reinterpretare a valorilor tradiționale. Aceste direcții pot fi comparate cu tendințele artistice din alte regiuni ale Europei de Est și din spațiul sovietic.

Până la sfârșitul anilor 1980, realismul socialist rămânea încă stilul oficial dominant, însă treptat au început să se manifeste și alte influențe stilistice. În arta moldovenească, se remarcă o întoarcere către motivele tradiționale, precum satul moldovenesc și peisajul autohton, integrate însă într-o estetică mai personală și simbolică.

Această schimbare este vizibilă în lucrările unor artiști precum Mihai Grecu, Valentina Rusu Ciobanu, Eleonora Romanescu, Glebus Sainciuc, Elena Bontea, Mihai Statnîi, Petru Jireghea, Olga Orlova și alții. Picturile lor surprind atât peisaje și interioare rurale și urbane, cât și scene din viața cotidiană, în care elementele de tradiție se îmbină armonios cu noi tehnici și mijloace stilistice.

În acest articol, ne-am propus să investigăm lucrările unor artiști din diverse generații, focalizându-ne pe reprezentările interioarelor de diferite tipuri, dintre care majoritatea se regăsesc în colecțiile Muzeului Național de Artă al Moldovei. Interioarele urbane includ vederi din ateliere de creație, apartamente și spații industriale precum fabrici sau uzine, în timp ce cele rustice se referă la interioare din case tradiționale sau alte încăperi similare.

Ion Jumati, în tabloul său „În atelierul pictorului. Autoportret" (1981, pânză, ulei), ne introduce într-un spațiu creativ, unde centrul atenției este o masă mare, pe care se află două vaze cu flori, struguri, pere și o păpușă. Artistul, surprins în mijlocul actului creativ, ține pensula în mână și pare să contempleze lucrarea sa. Fundalul este dominat de un perete de culoare peruzea, ce susține mai multe tablouri, vizibile doar fragmentar, adăugând o dimensiune de profunzime meditativă scenei. Paleta cromatică vibrantă, cu tonuri îndrăznețe, evocă influențe din fauvism și expresionism, creând o atmosferă modernistă în care contrastele tonale și cromatice sunt folosite pentru a spori intensitatea vizuală și emoțională a lucrării.

Altă viziune asupra imaginii atelierului se regăsește în lucrarea „Saşa în atelierul sculptorului Iuri Horovski. Masă roșie" (1988, ulei pe pânză), semnată de Dimităr Peicev. În prim-plan, lângă o masă rotundă, acoperită cu o draperie în nuanțe de roșu și împodobită cu diverse piese de veselă și ulcioare transparente cu vin, un tânăr este așezat într-un fotoliu, răsfoind o carte. Arhitectonica compoziției este susținută de varietatea formelor și decorului obiectelor de mobilier – dulapuri cu veselă, o oglindă – creând un ansamblu echilibrat. Lucrarea este realizată într-o manieră picturală liberă și expresivă, specifică stilului artistului [6, p. 145].

O viziune legată de conceptele despre locuri sacre, credință și destinul unui pictor se reflectă în lucrările semnate de Andrei Mudrea, „Altar" (1988, pânză, ulei) și „Dialog" (1987, pânză, ulei). Ambele tablouri continuă introspecția artistului plastic și explorează transcedentalul din interiorul unui atelier, în care se conturează subtil elemente de exterior, precum peisajul cu biserică și altarul. Lucrarea „Amintire" (1989, pânză, ulei) de același autor deși include elemente de interior [9, p. 119], la fel e bazată pe treceri compoziționale și spațiale spre peisaj.

O scurtă analiză comparativă ne permite să observăm predilecțiile stilistice și cromatice ale fiecărui artist remarcat. Dacă în lucrarea lui Ion Jumati regăsim influențe fauviste, opera lui Dimităr Peicev amintește de expresionismul vangogian, în timp ce creațiile lui Andrei Mudrea reflectă o înclinație spre simbolism și abstracționism, îmbinate cu elemente picturale expresive. Astfel, toți acești artiști demonstrează o conexiune profundă cu valorile artei moderne europene.

Tabloul „Sărbătoare" (1982, pânză, ulei), semnat de Petru Jireghea, înfățișează un interior de apartament. În fața unei ferestre deschise, o femeie tânără, așezată pe un scaun, ține în brațe un prunc. În dreapta, o fetiță, văzută din spate, îmbrăcată într-o rochie albastră, privește de pe balcon peisajul urban. Contrastul dintre interior și exterior se evidențiază prin conceptul convențional al compoziției și prin paleta cromatică a tabloului de referință.

Interiorul industrial poate fi analizat studiind creația Olgăi Orlova, lui Glebus Sainciuc, lui Mihail Gorban și Valentinei Brâncoveanu. Lucrarea „La uzina de conserve" (1984, pânză, ulei), realizată de Olga Orlova, surprinde un interior industrial, populat de o mulțime de femei tinere, îmbrăcate în halate albe, surprinse în plină activitate la conservarea legumelor.

În prim-planul tabloului „Contemporanii mei – energeticienii" (1984, pânză, ulei), semnat de Glebus Sainciuc, sunt reprezentați nouă bărbați și două femei, surprinși atât din profil, cât și din față. Doi bărbați stau la o masă, iar un al treilea este așezat pe un scaun. Unii dintre ei poartă căști de protecție, iar în fundal se distinge un pa-

nou de comandă și distribuţie a energiei electrice. Tabloul „*Ţesătoare de covoare din* Ceadâr-Lunga" (1984, pânză, ulei), semnat de Valentina Brâncoveanu, prezintă, în prim-plan, două femei așezate la mașina de ţesut, cu faţa spre privitor. În centru, alte trei femei sunt surprinse din spate, concentrate asupra muncii lor. Compoziţia este dominată de o cromatică luminoasă, bazată pe contraste complementare și variaţii de tonuri deschise și închise. Elemente de interior susţin conţinutul compoziţional al tabloului.

Un portret care se încadrează în această tematică a fost realizat de Mihail Gorban sub titlul „Oţelarul fruntaș de la Râbniţa Iurie Hazov" (1985, pânză, ulei). Lucrarea include în compoziţie atât portretul muncitorului, cât și interiorul unei uzine sau fabrici de oţel, redând astfel conexiunea dintre omul muncitor și mediul său industrial de lucru.

Alte tipuri de interior sunt reflectate în tablourile semnate de Vilhelmina Zazerskaia, Ștefan Beiu, Tudor Zbârnea, Mihai Jomir și alţii. Pânza „Pâinea casei mele" de Vilhelmina Zazerskaia (1986, pânză, ulei) simbolizează cele trei vârste feminine într-un interior tradiţional al unei case mari. În acest spaţiu plin de semnificaţii, un loc de cinste este acordat unui colaj din fotografii vechi de familie, împodobit cu un prosop, evocând icoanele de altădată. Femeia aflată în centrul compoziţiei ţine în mâinile sale o jumătate din pâinea ţărănească coaptă în cuptor, gest ce simbolizează legătura profundă cu tradiţiile și continuitatea familiei, într-o reverenţă faţă de rădăcinile și valorile strămoșești. În tablou, artista abordează o stilistică apropiată decorativismului auster în combinaţie cu elemente impresioniste. Conotaţiile semantice ale tabloului pot fi descifrate prin prisma monografiilor semnate de Varvara Buzilă [2, 3].

Ștefan Beiu, în compoziţia „Drapelul răscoalei" (1987, pânză, ulei), surprinde o scenă intimă, dar încărcată de semnificaţii profunde, în care trei personaje sunt surprinse într-un interior simplu. În partea stângă, o femeie tânără, aflată în picioare, spală cu grijă o pânză roșie, un simbol al sacrificiului și al luptei. În dreapta, un tânăr așezat pe un scăunel cioplește un băţ, într-o activitate ce sugerează pregătirea pentru un act de rezistenţă. Lângă el, un coș împletit adăpostește un copil care doarme, aducând în scenă un contrast între vulnerabilitatea inocenţei și energia activităţilor din jur. Prin această compoziţie, plasticianul Ștefan Beiu reînvie tema răscoalei, înfăţișând-o nu doar ca o luptă exterioară, ci și ca o experienţă profund umană, unde gesturile cotidiene se împletesc cu semnificaţii de încărcătură istorică și socială. Conotaţii plastice similare regăsim în tabloul de interior „Păstorii", realizat de Ștefan Beiu în 1990. [14, p. 143].

Tudor Zbârnea, în tabloul „Mestecatul mămăligii" (1989, pânză, ulei), surprinde o scenă din viaţa unei femei gospodine într-un interior de casă ţărănească, învăluit într-o lumină caldă, aurie, ce evocă o atmosferă de intimitate și tradiţie. Compoziţia abstractă a tabloului, realizată prin aplicarea liberă a petelor cromatice, sugerează o dimensiune mai profundă a scenei, în care starea interioară a artistului se reflectă prin nuanţele tonale alese. Culoarea devine un mijloc de exprimare a emoţiilor și trăirilor personale, depășind limitele reprezentării realiste.

Mihai Jomir, în „Renviere" (1989, pânză, ulei), integrează elemente de simbolism etnic tradiţional într-o structură compoziţională inovatoare, inspirată de principiile colajului. Aceste simboluri se îmbină cu trăsături ale unui interior și exterior sacru, creând o atmosferă profund spirituală. Fuziunea între trecut și prezent, între sacru și profan, transformă opera de artă într-un spaţiu de meditaţie și reflecţie spirituală, oferindu-i o dimensiune aparte.

Compoziţiile de gen, în care diverse personaje sunt portretizate în interior, se completează armonios cu operele de portret, în care regăsim elemente de decor interior, precum mobilierul. Astfel, tablourile „Svetlana Sidorova – studentă" (1986, pânză, ulei) [6, p. 174], „Femeie cu năframă albă" (1988, pânză, ulei) [6, p. 99] și „Ludmila Toma – critic de artă" (1989, pânză, ulei) [6, p. 165] de Dimităr Peicev surprind personajul portretizat așezat într-un scaun sau fotoliu împletit din viţă-de-vie [7]. Emoţia și psihologia personajelor sunt accentuate prin racursiul ce include perspectiva asupra scaunului.

Tripticul *„În memoria părinţilor"* (*„Preludiu"*, *„Recviem"*, *„Elegie"*, 1989), semnat de pictorul Mihai Statnîi, este alcătuit din trei tablouri unite într-o compoziţie stilizată, dominată de o gamă cromatică rece. Lucrate cu dezinvoltură și prospeţime, acestea evidenţiază accente expresive prin trasăturile pregnante ale cuţitului de paletă și ale pensulei. Deși dominat de tonuri reci, ansamblul compoziţional emană o lumină subtilă și o căldură interioară, conferindu-i spectatorului senzaţia unei regăsiri afective. Vibraţiile cromatice ale

operelor „teleportează” [4, p. 4, 5] privitorul într-o lume mirifică, asemănătoare basmului, unde fiecare își poate regăsi propriile ecouri din povestea despre casa părintească.

Tabloul din stângsa înfățișează o compoziție cu patru personaje – trei femei și un bărbat. Una dintre femei este îngenuncheată, în timp ce celelalte două apar slab conturate, într-o postură de închinare. Bărbatul, redat din profil, cu mâinile întinse, pare a oferi o binecuvântare. În partea stângă, pe o masă, se află un buchet de flori alături de un măr, elemente ce sugerează echilibrul dintre viață și moarte, dintre memoria trecutului și speranța viitorului [4, p. 54].

În *„Recviem”*, parte a acestui triptic, sunt reprezentate, în prim-plan, o femeie și un bărbat. Femeia, surprinsă în picioare, își ridică mâinile spre cer, exprimând o profundă stare de reculegere. Bărbatul, așezat pe o bancă, poartă o pălărie, sugerând o atitudine contemplativă. În partea superioară a compoziției, două figuri angelice plutesc în aer, accentuând atmosfera solemnă a lucrării.

În lucrarea a treia, compoziția este stilizată, având ca element central o masă pe care sunt așezate un măr și o pară. În partea dreaptă a scenei, o femeie stă în picioare, ținând în mâini o farfurie cu bucate. Capul îi este aplecat, iar hainele sale țărănești sunt redate într-o manieră sumară, evocând simplitatea și modestia tradiției rurale [4, p. 55].

În toate cele trei tablouri, pe lângă obiectele de mobilier, se remarcă suprafețe pictate cu pete mari de culoare, în tonuri calde și reci, care sugerează motive decorative precum țolurile și covoarele tradiționale. Aceste forme amintesc de relieful dealurilor moldovenești, un procedeu simbolic prin care artistul reunește interiorul național cu peisajul și natura natală.

Lucrarea *„Iarna copilăriei”* (1987, pânză, ulei), realizată de pictorul Iurie Platon, surprinde interiorul unei case țărănești. În prim-plan, un cuptor cu vatră domină scena, având în față un loc de dormit. În jurul acestui element central, trei siluete – doi copii și o femeie – sugerează căldura căminului tradițional. Pe podea sunt așezate lăicere și un scăunel, detalii ce completează atmosfera autentică a unui interior moldovenesc de altădată.

Elemente de natură statică, din exterior și interior, se regăsesc și în alte tablouri semnate de plasticianul Mihail Statnîi, precum *„Trădare. Sărutul lui Iuda”* (1989, pânză, ulei) și *„La Marta și Maria”* (1990, pânză, acril). Realizate în acorduri cromatice armonioase și având subiecte profund religioase, cele două lucrări se disting printr-un stil decorativ pronunțat. Structura cromatică și limbajul formal-stilistic trimit la pictura renascentistă și la motive specifice covorului tradițional autohton [4, pp. 48-49].

În lucrarea „Floare” (1981, pânză, ulei), Mihail Burea redă o natură statică delicată: pe un pervaz de lemn, într-o farfurie adâncă, se află o glastră cu o begonie înflorită. Alături, o draperie completează echilibrul compozițional. Fundalul este deschis și aerat.

Dimităr Peicev, în „Natură moartă” (1989, pânză, ulei), așază pe o masă rotundă două farfurii cu fructe, alături de doi prazuri, o sfeclă și un bulb de usturoi. La marginea mesei, o carte închisă introduce un element de contemplare. Fundalul este neutru și deschis, accentuând claritatea obiectelor reprezentate.

Lucrarea „Urcior negru” (1986, carton, ulei), semnată de Ana Baranovici, înfățișează un urcior negru cu un buchet de crizanteme, așezat pe o draperie albă cu franjuri. Lângă urcior sunt plasate trei pere galbene. Fundalul decorativ, în nuanțe de bej, cafeniu și negru, evocă motivele tradiționale ale unui covor vechi.

Elena Bontea, în „Natură statică cu rodii” (1987, pânză, ulei), creează o compoziție decorativă, în care o farfurie cu rodii este acompaniată de un vas din sticlă cu gâtul îngust și scurt, cu partea inferioară plată. De acest vas este atașată o rodie, iar din el se revarsă un buchet de flori roșii și roz, aranjate sub forma unei benzi decorative.

În „Natură statică cu fructe” (1980, pânză, ulei), Elena Bontea plasează pe o suprafață albă o fructieră cu trei fructe galben-brune și câteva crenguțe de brad verde-albăstrui. Alături, un alt fruct, un ulcior în nuanțe gri-roz și o carte întregesc compoziția. Fundalul, în tonuri de roz, gri și bordo, contribuie la armonia cromatică a lucrării.

Detaliile obiectelor și elementelor de decor din aceste tablouri, stilizate în diverse maniere artistice, accentuează dimensiunea emoțională a lucrărilor.

Simbolurile identitare în arta plastică moldovenească acestei perioade a devenit o platformă de afirmare a identității culturale și naționale. Pictorii moldoveni au reînviat simboluri și teme tradiționale, punând în valoare unicitatea poporului și a culturii autohtone.

Printre simbolurile naționale sau motive tradiționale cel mai des utilizate în pictură cu reflectarea interiorului se numără:

- **Motivele tradiționale**: ia, coliba, plugul, bisericile ortodoxe (Ion Serbinov „Interiorul bisericii rupestre din Butuceni" (1987) [14, p. 216], țesăturile populare;
- **Natura statică și peisaj**: cu obiecte de interior, produse de panificație, fructe, legume și flori, uneori combinate cu elemente de extetior precum dealurile, râurile și pădurile specifice peisajului moldovenesc (Dimităr Peicev „Verandă. Natură statică cu fructieră, s. Dolna", 1990, pânză, ulei);
- **Figurile istorice și mitologice, portrete ale contemporanilo**r: simboluri reintroduse în artă pentru a întări sentimentul identității naționale (Mihai Statnîi „Portretul Ninei", 1983).

Aceste simboluri, integrate în compoziții moderne, nu mai erau percepute doar ca simple elemente ale vieții rurale, ci ca expresii ale esenței identitare moldovenești. Astfel, picturile care surprind procesul sau rodul muncii al oamenilor simpli, interioarele caselor țărănești sau bisericilor vechi devin declarații vizuale despre legătura profundă a oamenilor cu pământul, cu tradițiile și cu valorile naționale.

Pictorul Gheorghe Oprea a integrat asemenea motive în seriile sale de tablouri cu vetre, covoare și alte obiecte vechi, stilizându-le inițial în plan decorativ, iar ulterior transpunându-le în diverse forme abstracte, în care valoarea centrală este redată prin compoziție, subiect și coloritul tradițional.

Un alt exemplu concret este lucrarea „Mestecatul mămăligii" de Tudor Zbârnea, unde simbolul muncii tradiționale se transformă într-o metaforă a continuității și dăinuirii poporului moldovenesc. Identificarea elementelor tradiționale și a viziunilor diverșilor specialiști devine mai completă prin apelarea la monografiile și articolele semnate de Tudor Stavilă [11, 12], Constantin Spînu [10], Eleonora Brigalda [1], Rodica Ursachi [15], Iraida Ciobanu [5], Alina Tocarciuc [13] și alții [8].

Astfel, compozițiile ce includ scene de gen, portrete și naturi statice – uneori îmbinate cu elemente de peisaj – create de plasticienii moldoveni în anii 1980 reflectă diversitatea interioarelor rurale și urbane, evidențiindu-se printr-o stilistică variată de autor, armonizată cu elemente moderniste. Prin asemenea reprezentări, arta contribuie la consolidarea sentimentului de apartenență națională și la reafirmarea valorilor culturale în fața provocărilor istorice și sociale ale epocii.

Referințe bibliografice

1. Brigalda-Barbas E. Evoluția picturii de gen din Republica Moldova (1945-2000). Chișinău: Știința, 2002, 111 p.
2. Buzilă V. Arta tradițională din Republica Moldova. Chișinău: Cartier, 2018, 270 p.
3. Buzilă V. Pâinea. Aliment și simbol. Experiența sacrului. București: Gastroart, 2019, 352 p.
4. Chicu D. Mihail Statnîi. Chișinău: [S.n.], 2024 (Bons Offices), 128 p.
5. Ciobanu I. Natura statică: dileme de gen. In: Arta , 2011, nr. 1(AV), p. 138-143.
6. Dimităr Peicev, pictură. Tamara Grecu, ceramică: [album-catalog] – Ed. 1-a. – [Chișinău]: Cartier, 2023 (Bons Offices).
7. Madan E. Mobilierul tradițional din Basarabia: între utilitate și estetică. In: Perspective contemporane în etnologie, muzeologie și științele naturii, Ed. Ediția 35, 23 octombrie 2024, Chișinău. Chișinău: „Lexon-Prim", 2024, Ediția XXXV, p. 38-39.
8. Meșteșuguri populare tradiționale moldovenești: (Din colecțiile Bibliotecii Naționale): Bibliografie de recomandare/ Bibl. Naț. a Rep. Moldova, Proiectul editorial Moldavica; alcăt.: Svetlana Miron; dir. gen.: Elena Pintilei. Chișinău: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2017 (Centrul editorial-poligrafic BNRM), 168 p.
9. Platon L. Imaginea figurativă în pictura națională (1945-1991). Chișinău: S.n., 2023 (Universul), 235 p.
10. Spînu C. Arta decorativă din RSS Moldovenească. Chișinău: Epigraf, 2018, 560 p.
11. Stavilă T. Artele frumoase din Basarabia în secolul al XX-lea.Chișinău: Editura ARC, Combinatul Poligrafic, 2019, 420 p.
12. Stavilă T. Mihail Statnîi: prin tradiții spre arta universală. In: Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos", 2022, nr. 4(67), p. 157-161.
13. Tocarciuc A. Considerații privind tipologia textilelor tradiționale de interior din Moldova. In: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. 4, 28-29 septembrie 2021. Iași – Chișinău: 2021, Ediția 4, p. 251-257.
14. Toma L. Procesul artistic în Republica Moldova (1940-2000): Pictură. Sculptură. Grafică. Chișinău: Muzeul Național de Artă al Moldovei (Combinatul Poligrafic), 2018, 246 p.
15. Ursachi R. Natura statică în calitate de reflecție a cotidianului uman. In: Revistă de științe socioumane, 2019, nr. 2(42), p. 44-55.

Ion Jumati. *În atelierul pictorului*. Autoportret, 1981. Pânză, ulei.

Valentina Brâncoveanu.*Țesătoare de covoare din Ceadîr-Lunga*,1984. Pânză, ulei.

Ana Baranovici. *Urcior negru*, 1986. Carton, ulei.

Petru Jireghea. *Sărbătoare*, 1982. Panză, ulei.

Iurie Platon. *Iarna copilăriei*, 1987. Pânză, ulei.

Tudor Zbârnea. *Mestecatul mămăligii*, 1989. Pânză, ulei.

Ștefan Beiu. *Drapelul răscoalei*, 1987. Pânză, ulei.

Dimităr Peicev. *Natură moartă*, 1989. Pânză, ulei.

Gheorghe Oprea. *Vatră*. 1988. Pânză, ulei.

Sursa: Imaginile lucrărilor reprezentate se află în fondurile și fototeca MNAM